

Περιοδικὰ Ἀνάλεκτα

Biblische Notizen (τόμος 156/2013)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ περιοδικοῦ ὁ συγγραφέας του, Manfred Hutter, παρουσιάζει τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα τῶν Χιτιτῶν καὶ συζητᾷ τὰ ζητήματα ποὺ προκύπτουν στὴν ἔρευνα σχετικὰ μὲ τὴ σχέση τους μὲ τὸν Ἰσραήλ («Beziehungen der “Welt der Hethiter zur Welt des Alten Testaments”: Einleitende Fragestellungen»). Στὸ ἐπόμενο ἄρθρο ὁ Zsolt Simon συζητᾷ τὶς πιθανὲς πολιτισμικὲς ἐπαφὲς μεταξὺ τῶν Χιτιτῶν καὶ τοῦ Ἰσραήλ («Die angenommenen hethitisch-biblischen kulturellen Parallelen: Das Problem der Vermittlung»). Ὁ συγγραφέας ἐξετάζει ὅλες τὶς πιθανότητες καὶ καταλήγει πὼς τέτοιες πολιτισμικὲς ἐπαφὲς ἦταν δυνατὲς μόνο κατὰ τὴν νεοχιτιτικὴ περίοδο. Ὡστόσο τὰ εὐρήματα εἶναι λιγοστὰ καὶ ἀποσπασματικὰ μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ εἶναι βέβαιο ἂν τέτοιες ἐπαφὲς ἔλαβαν χώρα τελικὰ.

Ὁ Amir Gilan, στὴ συνέχεια («Hittites in Canaan? The Archaeological evidence»), συζητᾷ τὶς ἀρχαιολογικὲς μαρτυρίες ἀπὸ τὴ γῆ τῆς Χαναάν ποὺ σχετίζονται μὲ τοὺς Χιτιτῆς καὶ παρουσιάζει ἐπίσης διάφορες θεωρίες ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἐξηγήσουν τὴν χιτιτικὴ παρουσία ἐκεῖ. Ὁ συγγραφέας καταλήγει σὲ δύο πιθανὰ σενάρια τῆς μετακίνησης Χιτιτῶν στὴ Χαναάν: εἴτε κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς εἰρήνης μεταξὺ Χιτιτῶν καὶ Αἰγύπτου εἴτε ἀμέσως μετὰ τὴν πώση τῆς Χιτιτικῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ Φιλιισταῖοι καὶ ἡ σχέση τους μὲ τὴν Ἀνατολία ἀποτελοῦν τὸ θέμα τοῦ ἄρθρου ποὺ ἀκολουθεῖ («Exkurs: Philister und Anatolien»). Ὁ συγγραφέας του, Manfred Hutter, ἐξετάζει τὶς ἀρχαιολογικὲς μαρτυρίες καὶ θέτει τὸ ἐρώτημα τῆς πιθανῆς παρουσίας ἀνατολικῶν στοιχείων στὴν κουλτούρα τῶν Φιλιισταίων. Ἀφορμὴ γιὰ τὴ συζήτηση δίνουν τὰ ἱερογλυφικὰ κείμενα ποὺ βρέθηκαν στὴ Συρία, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦν τὴν παρουσία τῶν Φιλιισταίων στὴ Βόρεια Συρία. Πέραν, ὅμως, αὐτῶν τῶν λιγοστῶν εὐρημάτων δὲν ὑπάρχουν ἀρκετὲς μαρτυρίες γιὰ νὰ ὀδηγηθεῖ ἡ ἔρευνα σὲ ἀσφαλῆ συμπεράσματα.

Οἱ Birgit Christiansen καὶ Elena Devecchi, στὴ συνέχεια («Die hethitischen Vasallenverträge und die biblische Bundeskonzeption»), ἐξετάζουν τὴν ἐπίδραση ποὺ πιθανὸν ἄσκησαν οἱ χιτιτικὲς συνθηκὲς εἰρήνης στὴ βιβλικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ διαθήκη. Οἱ συγγραφεῖς καταλήγουν ὅτι τόσο οἱ συνθηκὲς τῶν Χιτιτῶν ὅσο καὶ τῶν ἄλλων λαῶν τῆς ἀρχαίας Ἑγγύς Ἀνατολῆς δὲ φαίνεται νὰ ἐπηρεάσαν ἀμεσα τὴ βιβλικὴ θεολογία τῆς διαθήκης. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, ὡστόσο, ἀποτελοῦν σημαντικὰ κείμενα ποὺ βοηθοῦν στὴν κατανόηση αὐτῆς τῆς θεολογίας. Γίνεται μία ἐπισκόπηση ὅλου τοῦ σώματος τῶν χιτιτικῶν συνθηκῶν, τῆς ἔρευνας ποὺ ἔχει γί-νει ὡς τώρα καὶ τέλος ἐξετάζεται ἡ σημασία τοῦ ὄρκου στὴ σύναψη αὐτῶν τῶν

συνθηκῶν, καθὼς καὶ οἱ τρόποι ποὺ αὐτὰ τὰ κείμενα μποροῦν νὰ ἀξιοποιηθοῦν στὴν κατανόηση τῆς βιβλικῆς ἰδέας τῆς διαθήκης.

Στὸ ἐπόμενο ἄρθρο («Hethitische und biblische Gesetzescorpora») ἡ Sylvia Hutter-Braunsar συζητᾷ τὴν πιθανὴν σχέση μετὰ τῶν χιτιτικῶν νόμων καὶ ἐκείνων στὸ Δευτερονόμιο καὶ στὸ Νόμο τῆς Διαθήκης. Ὑπογραμμίζονται οἱ ὁμοιότητες μετὰ τῶν τῶν νομικῶν κειμένων, τὶς ὁποῖες, ὡστόσο, ἡ συγγραφέας ἀποδίδει στὶς κοινὲς ἱστορικὲς συνθήκες καὶ θεωρεῖ πὼς δὲν ἀποτελοῦν ἀπόδειξη ἄμεσης ἐπίδρασης τῆς μίας ομάδας νομικῶν κειμένων στὴν ἄλλη. Ἀκολουθεῖ τὸ ἄρθρο τοῦ Meik Gerhards στὸ ὁποῖο ἐξετάζονται τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς χιτιτικῆς ἱστοριογραφίας καὶ οἱ πιθανὲς σχέσεις της μὲ τὴ βιβλικὴ ἱστοριογραφία («Hethitische und biblische Historiographie»). Ὅπως καὶ ἡ βιβλική, δίνει ἔμφαση στὶς ἀνθρώπινες πράξεις καὶ εἶναι ἐπίσης στρατευμένη, καθὼς ἐξυπηρετεῖ συγκεκριμένες πολιτικὲς σκοπιμότητες.

Ἡ Birgit Christiansen στὸ ἐπόμενο ἄρθρο («Reinheitsvorstellungen und Entsühnungsriten der Hethiter und ihr möglicher Einfluss auf die biblische Überlieferung») ἐξετάζει τὴν πιθανὴν σχέση μετὰ τῶν Χιτιτῶν καὶ τοῦ βιβλικοῦ Ἰσραὴλ ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἀντίληψη γιὰ τὴν καθαρότητα. Ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς τελετουργίες τῶν Χιτιτῶν γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς καθαρότητας παρουσιάζουν ὁμοιότητες μὲ τὴν τελετὴ γιὰ τὸν ἀποδιοπομπαῖο τράγο στὸν Ἰσραὴλ. Ἡ συγγραφέας συγκρίνει αὐτὲς τὶς τελετὲς καὶ διατυπώνει κάποιες ὑποθέσεις γιὰ τὴν πιθανὴν σχέση μετὰ τῶν τους.

Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ παρόντος τεύχους ὁ Ada Taggar-Cohen («Hittite Priesthood - State Administration in the Service of the Gods: Its implications for the Interpretations of Biblical Priesthood») ἐξετάζει τὶς πιθανὲς σχέσεις μετὰ τῆς χιτιτικῆς ἀντίληψης γιὰ τὴν ἱερωσύνη καὶ ἐκείνης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Στὸ πρῶτο μέρος τοῦ ἁρθροῦ περιγράφεται ὁ κρατικὸς χαρακτήρας τῆς ἱερωσύνης στοὺς Χιτιτίτες. Στὸ δεύτερο μέρος συγκρίνονται οἱ ἀντιλήψεις γιὰ τὴν ἱερωσύνη στοὺς Χιτιτίτες καὶ στὴ Βίβλο ὡς πρὸς δύο σημεία: ὅσον ἀφορᾷ στὴν κοινωνικὴ θέση τῶν ἱερέων τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὅσον ἀφορᾷ στὸν τρόπο ποὺ παρουσιάζονται οἱ ἱερατικὲς δραστηριότητες.

Berliner Theologische Zeitschrift (τόμος 30, τεῦχος 1/2013)

Τὸ τρέχον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ εἶναι ἀφιερωμένο στὶς ἀπαρχὲς τῆς λατρείας τοῦ Γιαχβὲ στὸν ἀρχαῖο Ἰσραὴλ. Στὸ πρῶτο ἄρθρο, ὁ Henrik Pfeiffer («Die Herkunft Jahwes und ihre Zeugen») ἐξετάζει τὴν ὑπόθεση καταγωγῆς τοῦ Γιαχβὲ ἀπὸ τὶς περιοχὲς τῆς Ν. Παλαιστίνης ἢ τῆς Ἀραβίας καὶ καταλήγει ὅτι οἱ βιβλικὲς καὶ ἐξωβιβλικὲς μαρτυρίες κατατείνουν στὸ ὅτι ὁ Γιαχβὲ ἀρχικὰ ἦταν μία καιρικὴ θεότητα τῶν κατοικημένων περιοχῶν, δὲν ὄδηγοῦν ὁμως σὲ ἀσφαλῆ συμπεράσματα σχετικὰ μὲ τὴ γεωγραφικὴ του προέλευση.

Ὁ Manfred Krebbernik, στὴ συνέχεια («Die Anfänge des Jahwe-Glaubens aus altorientalistischer Perspektive»), ἐξετάζει τὶς πηγὲς σὲ σφηνοειδῆ γραφὴ καὶ κα-

ταλήγει ότι ο Γιαχβέ ήταν μια θεότητα που πρέπει να ήρθε από το Νότο. Στο επόμενο άρθρο ο Christoph Berner («“Mein Gott von Ägypten her” (Hos 13,4) - Der Exodus als Ursprungsdatum der Jahwe-Verehrung Israels?») εξετάζει τη βιβλική πληροφορία ότι η λατρεία του Γιαχβέ είχε τις απαρχές της στην έξοδο από την Αίγυπτο. Υποστηρίζει ότι αυτή η πληροφορία δεν μπορεί να αποδειχθεί σε ιστορικό επίπεδο. Πρόκειται μάλλον για μια θεολογική σύλληψη της περιόδου μετά τη μοναρχία που είχε σκοπό να θέσει τη σχέση του Ισραήλ με τον Γιαχβέ σε μια ιστορική-σωτηριολογική βάση.

Η λατρεία του Γιαχβέ, όπως αυτή αντικατοπτρίζεται στους αρχαιότερους Ψαλμούς, είναι το θέμα του άρθρου του Reinhard Müller, που ακολουθεί («Die frühe Jahweverehrung im Spiegel der ältesten Psalmen»). Σε αυτούς ο Γιαχβέ παρουσιάζει ομοιότητες με τους καιρικούς θεούς των γειτονικών λαών, διαφέρει όμως από αυτούς όσον αφορά στο όνομά του. Ακολουθεί το άρθρο των Faried Adrom και Matthias Müller («Das Tetragramm in ägyptischen Quellen - eine Bestandesaufnahme»). Οί συγγραφείς εξετάζουν τα τοπωνύμια του Ισραήλ και της Παλαιστίνης στις αιγυπτιακές πηγές που συνδέονται με το τετραγράμματο ή την πιθανή προέλευση του Γιαχβέ από το Νότο. Καταλήγουν ότι, όσον αφορά το δεύτερο, οι αιγυπτιακές πηγές δεν παρέχουν σημαντικές πληροφορίες.

Η Angelika Berkelung στο επόμενο άρθρο («Die Anfänge und Ursprünge der Jahweverehrung: Der ikonographische Befund») εξετάζει τις εικονογραφικές μαρτυρίες σχετικά με τις απαρχές της γιαχβικής λατρείας στον Ισραήλ. Τα λιγοστά αρχαιολογικά ευρήματα οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι απεικονίσεις και τα εικονογραφικά μοτίβα, που συνδέονται με τη λατρεία του Γιαχβέ, έχουν τις ρίζες τους στη γηγενή παράδοση της Παλαιστίνης. Από την άλλη, δεν παρέχουν αποδείξεις για την άνεικονική αντίληψη του Γιαχβέ ήδη από την αρχή. Τέλος, η συγγραφέας καταλήγει πως δεν μπορούν να γίνουν οποιοδήποτε συσχετισμοί με τις απεικονίσεις άλλων θεοτήτων της περιοχής.

Το τελευταίο άρθρο του τεύχους είναι ουσιαστικά μία σύνοψη των όσων παρουσιάστηκαν στα υπόλοιπα άρθρα του τεύχους («Die Anfänge JHWHs und die “Sehnsucht nach dem Ursprung” Eine geschichtshermeneutische Problemanzeige»). Ο συγγραφέας, Friedhelm Hartenstein αποδίδει το μεγάλο ενδιαφέρον της έρευνας για τις απαρχές της γιαχβικής λατρείας στη μεγάλη έμφαση που είχε δοθεί στις απαρχές της χριστιανικής λατρείας και θεολογίας κατά το 19ο και τις αρχές του 20ού αι.

Evangelische Theologie (τόμος 73, τεύχος 3/2013)

Το παρόν τεύχος του περιοδικού φιλοξενεί τέσσερα κύρια άρθρα και δύο συντομότερα με θέματα που προέρχονται από διάφορες περιοχές της θεολογίας. Στο πρώτο άρθρο ο Michael Welker συζητά τη σημασία που μπορεί να έχει η Μεταρρύθμιση ως πνευματική ανανέωση για την θεολογία σήμερα («Die Reformation als geistliche Erneuerung und bleibende Aufgabe in Theologien und Kirchen»).

Ὁ συγγραφέας υποστηρίζει ὅτι οἱ δύο βασικὲς θέσεις τῆς Μεταρρύθμισης, *solus Christus* καὶ *sola scriptura*, ἔχουν προτεραιότητα τῶν ἄλλων δύο, *sola gratia* καὶ *sola fide*, καθὼς τὶς δίνουν νόημα καὶ περιεχόμενο. Μία χριστολογία ἐπίσης ποῦ τονίζει τὸ τριπλὸ ἀξίωμα τοῦ Χριστοῦ (βασιλεὺς, προφήτης καὶ ἱερεὺς) ἔχει βιβλικὲς καταβολὲς καὶ μπορεῖ νὰ ἔχει ἰδιαίτερον σημασία γιὰ τὴ θεολογία τοῦ σήμερα.

Ὁ Frances Back στὴ συνέχεια («Die rätselhaften “Antworten” Jesu. Zum Thema des Nikodemusgesprächs (Joh 3,1-21)») ἀναλύει τὴ δομὴ τῆς περικοπῆς ἀπὸ τὸ κατὰ Ἰωάννην, ὅπου περιγράφεται ἡ συζήτηση τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὸν Νικόδημο (Ἰω 3, 1-21). Ὁ συγγραφέας συζητᾷ ἀρχικὰ τὶς παλαιότερες προσπάθειες τῶν ἐρμηνευτῶν (R. Bultmann, O. Hofius καὶ H. Thyen) νὰ ἐξηγηθεῖ ἡ ἀσυνέχεια μεταξὺ τῆς ἀρχικῆς δήλωσης τοῦ Νικοδήμου σχετικὰ μετὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐκείνης τοῦ Ἰησοῦ στὴ συνέχεια σχετικὰ μετὰ τὴν ἄνωθεν ἀναγέννηση. Ὁ Beck υποστηρίζει ὅτι ἡ ἀνάλυση τῆς δομῆς τῆς περικοπῆς, καθὼς καὶ ἄλλων ἀπὸ τὸ τέταρτο εὐαγγέλιο ὀδηγεῖ στοῦ συμπέρασμα ὅτι ἐδῶ σκοπὸς τοῦ εὐαγγελιστῆ εἶναι νὰ διορθῶσει πιθανὲς ἐσφαλμένους ἀντιλήψεις γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Σύμφωνα μετὰ τὸ τέταρτο εὐαγγέλιο ἡ μόνη ὀρθὴ κατανόηση τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ὅτι εἶναι ἡ μοναδικὴ ὁδὸς σωτηρίας. Αὐτὴ ἡ κατανόηση χαρακτηρίζεται μεταφορικὰ «ὡς ἄνωθεν γέννηση».

Ἀκολουθεῖ τὸ ἄρθρο τοῦ Christoph Vogel γιὰ τὴ συμβολὴ τοῦ Heinrich Vogel στὴ Σύνοδο τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας στὸ Berlin-Weißensee (1950) σχετικὰ μετὰ τὸ ζήτημα τῆς σχέσης Ἰουδαίων καὶ χριστιανῶν μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιον Πόλεμο («“Die letzte Chance”. Heinrich Vogels Beitrag zur Entstehung des <Wortes zur Judenfrage> der EKD-Synode in Berlin-Weißensee 1950»). Βασικὲς θέσεις τῆς ἀπόφασης τῆς συνόδου σχετικὰ μετὰ τὶς ἰουδαιοχριστιανικὲς σχέσεις ὑπάρχουν ἤδη σὲ παλαιότερα ἔργα τοῦ Vogel (τῆς δεκαετίας τοῦ 1930 καὶ τοῦ 1940). Εἶναι, ὡστόσο, ἐνδιαφέρον νὰ ἐξετασθεῖ πῶς αὐτὲς τελικὰ ἐπηρεάζουν τὴ διατύπωση τῆς συνοδικῆς ἀπόφασης.

Ἡ Ruth Conrad, στὴ συνέχεια («Liturgie der Stadt. Zum Verhältnis von Religion, Macht und öffentlicher Festkultur»), ἀξιοποιεῖ τὴ θεωρία τοῦ Walter Siebel γιὰ τὴν κοινωνιολογία τῶν ἀστικῶν κέντρων καὶ τὴ θεωρία γιὰ τὸν ἑορτασμὸ καὶ ἐξετάζει τὴ σχέση θρησκείας, ἐξουσίας καὶ κοινωνίας, ὅπως αὐτὴ ὑποδηλώνεται στοὺς ἀστικοὺς ἑορτασμούς. Ἡ συγγραφέας θέτει τὸ ἐρώτημα κατὰ πόσο αὐτὴ ἡ σχέση μπορεῖ νὰ ἀποτελεῖ μιὰ πρόκληση γιὰ τὴ λειτουργικὴ καὶ γιὰ τὴν τέλεση τῶν ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν μέσα σὲ ἓνα πολυπολιτισμικὸ ἀστικὸ περιβάλλον.

Στὸ σύντομο ἄρθρο, ποῦ ἀκολουθεῖ («Heinz Schilling: Martin Luther, Rebell in einer Zeit des Umbruchs. Eine Biographie»), ὁ Volker Leppin συζητᾷ τὴν πρόσφατη βιογραφία τοῦ Μαρτίνου Λουθήρου ἀπὸ τὸν Hainz Schilling. Στὸ τελευταῖο ἄρθρο ὁ Hans-Georg Link («Der Papstbesuch in Deutschland 2011 und die Ökumene. Eine Bilanz aus evangelischer Sicht») συζητᾷ τὶς ἐπιπτώσεις ποῦ εἶχε στὸν οἰκουμενικὸ διάλογο ἡ ἐπίσκεψη τοῦ προηγουμένου πάπα, Βενέδικτου 16ου, στὴ Γερμανία τὸ 2011. Ἡ ἀνάλυση τοῦ συγγραφέα συμβάλλει σὲ μιὰ ἀξιολόγηση

τῶν δυνατοτήτων καὶ τῶν ὁρίων ἐμπλοκῆς τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας στὸν οἰκουμενικὸ διάλογο σήμερα.

Zeitschrift für antikes Christentum (τόμος 16, τεῦχος 2/2012)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο ὁ Hans Förster («“Siehe, Magier kamen aus dem Osten”»: Eine Paraphrase der Magier-Perikope aus dem Matthäusevangelium (Mt 2,1-12)») παρουσιάζει καὶ συζητᾷ μία κοπτικὴ παράφραση τῆς περικοπῆς ἀπὸ τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιο γιὰ τοὺς μάγους. Ἡ ἱστορία ἐστιάζει στὴν ἀντιπαράθεση μεταξὺ τοῦ ἐπίγειου βασιλιᾶ Ἡρώδη καὶ τοῦ οὐράνιου βασιλιᾶ Ἰησοῦ. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο συνδέεται ἄμεσα ἡ περικοπὴ τῶν μάγων μὲ τὴ διήγηση τοῦ Πάθους. Κάποια στοιχεῖα τοῦ κειμένου ὑπονοοῦν λειτουργικὴ χρῆση τοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖο χρονολογεῖται στὸν 9ο ἢ στὸν 10ο αἰ.

Ἄκολουθοῦν δύο ἄρθρα τοῦ Christoph Markshies σχετικὰ μὲ τὴν ἐρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία. Τὸ πρῶτο πραγματεύεται τὴν ἐρμηνεία τῶν Γραφῶν κυρίως στοὺς μοναστικούς κύκλους τῆς Αἰγύπτου («Bibelauslegen in der Antike - ein neues Akademienvorhaben») καὶ τὸ δεύτερο ἐξετάζει τὸ γνωστὸ ζήτημα τῶν δύο ἐρμηνευτικῶν σχολῶν, τῆς ἀλεξανδρινῆς καὶ τῆς ἀντιοχειανῆς, στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία («Grußwort anlässlich der Eröffnung des Berliner Akademienvorhabens. Die alexandrinische und antiochenische Biblexegese in der Spätantike»).

Ὁ Christoph Riedweg, στὴ συνέχεια («Exegese als Kampfmittel in der Auseinandersetzung zwischen Heiden und Christen: Zum “Sündenbock” von Lev 16 bei Julian und Kyrill von Alexandrien»), ἐξετάζει τὸν τρόπο πὸς ἐρμήνευσαν τὴν περικοπὴ γιὰ τὸν ἀποδιοπομπαῖο τράγο στὸ Λευιτ 16 ὁ Ἰουλιανὸς καὶ ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας (*Contra Galilaeos* fr. 70, Masaracchia καὶ *Contra Iulianum* 9 ἀντίστοιχα). Ἐνῶ ὁ Ἰουλιανὸς προτιμᾷ τὴν κυριολεκτικὴ ἐρμηνεία, ὁ Κύριλλος προκρίνει τὴ μεταφορικὴ κατανόηση τῆς περικοπῆς καὶ τὴ σύνδεσή του μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸ ζῶο πὸς θυσιάζεται ἀναφέρεται στὴ θυσία τοῦ Ἰησοῦ, ἐνῶ ἐκεῖνο πὸς ἀποστέλλεται στὴν ἔρημο ἀναφέρεται στὴν ἀνάστασή του. Ὁ τρόπος πὸς ὁ Κύριλλος ἀπορρίπτει τὴν ἐρμηνεία τοῦ Ἰουλιανοῦ, καθὼς καὶ ἡ ἐρμηνεία πὸς ὁ ἴδιος προτείνει, ὑποδηλώνουν τὴ σημασία πὸς μᾶλλον διαδραμάτιζε ἡ περικοπὴ στὶς χριστολογικὲς συζητήσεις τῆς ἐποχῆς.

Τὸ ἐπίθετο «αὐτοφυῆς», τὸ ὁποῖο συχνὰ χαρακτηρίζει τὸν Θεὸ τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἡ παρουσία του σὲ ἐθνικὰ κείμενα πολὺ πρὶν τὴν ἐμφάνιση τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀποτελεῖ τὸ θέμα τοῦ ἄρθρου τῆς Giovanna Alvonì («Autogenerazione della divinità: Da Crizia (frammenti 3 e 4 Snell-Kannicht) al dio cristiano»). Τὸ ἀρχαιότερο παράδειγμα ἀνάγεται στὸν 5ο αἰ. π.Χ. καὶ διασώζεται στὸ λεγόμενο ἀπόσπασμα 4 τῶν Snell-Kannicht. Ἡ συγγραφέας συζητᾷ τὴν ταυτότητα τοῦ θεοῦ, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζεται ἐκεῖ ὡς αὐτοφυῆς καὶ ὑπογραμμίζει τὴ σημασία πὸς πρέπει νὰ εἶχε ἡ ἰδέα τῆς αὐθυπαρξίας τοῦ Θεοῦ στὸν ἀρχαῖο κόσμος, ὥστε αὐτὰ τὰ ἀποσπάσματα νὰ διασωθοῦν ἀπὸ τὸν Κλήμεντα Ἀλεξανδρείας.

Ὁ Tassilo Schmitt, στὴ συνέχεια («Des Kaisers Inszenierung Mythologie und peronische Christenverfolgung»), συζητᾷ τὴ μαρτυρία τῆς Α΄ Κλημ ὅτι κατὰ τοὺς διωγμοὺς τοῦ Νέρωνα οἱ χριστιανὲς γυναῖκες «ἀναγκάζονταν νὰ ὑποδυθοῦν τὴ Δίρκη ἢ τὴς Δαναΐδες στὴ διάρκεια τῶν ἐκτελέσεων τους». Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι τέτοιες σκηνοθεσίες τῶν ἐκτελέσεων συμφωνοῦν μὲ τὸ ρόλο τοῦ Νέρωνα ὡς προστάτη τῶν τεχνῶν, τὶς ὁποῖες συχνὰ ὁ αὐτοκράτορας χρησιμοποιοῦσε γιὰ νὰ κάνει πολιτικὲς δηλώσεις. Ἀκολουθεῖ τὸ ἄρθρο τοῦ Peter W. Martens («Orige's Doctrine of Pre-Existence and the Opening Chapters of Genesis»), στὸ ὁποῖο παρουσιάζεται ἡ διδασκαλία τοῦ Ὁριγένη γιὰ τὴν προῦπαρξη τῶν ψυχῶν, ὅπως αὐτὴ ἀντικατοπρίζεται στὴν ἐρμηνεία τῶν δύο πρώτων κεφαλαίων τῆς Γένεσης. Μὲ τὴν ἐρμηνεία τοῦ Ὁριγένη οὐσιαστικὰ προσπαθεῖ νὰ ἀντικρούσει τὴ θεολογία καὶ τὴν ἀνθρωπολογία τῶν γνωστικῶν καὶ ταυτόχρονα νὰ ἀναπτύξει μία διδασκαλία γιὰ τὴν προῦπαρξη τῶν ψυχῶν ποὺ νὰ εἶναι σύμφωνη μὲ τὴ regula fidei τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἔχει βιβλικὴ θεμελίωση.

Ὁ Hans Georg Thümmel, στὴ συνέχεια («Polykarp und kein Ende: Zum Polykarp-Martyrium»), ἐξετάζει τὶς δύο ἐκδοχὲς τῆς ἀφήγησης τοῦ μαρτυρίου, τοῦ Πολυκάρπου - ὅπως τὴν διασώζει ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας κι ὁ Ψ-Πιόνιος - καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσει τὴ σχέση μεταξύ τους.

Zeitschrift für Religionswissenschaft (τόμος 21, τεῦχος 2/2013)

Ἡ Johanna Lüdde στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους τοῦ περιοδικοῦ («Nur eine Coping-Strategie unter vielen: Die Konversion chinesischer Studierender in Deutschland zum Christentum evangelikaler Prägung») ἐξετάζει τὰ κίνητρα ποὺ ὀδηγοῦν τοὺς Κινέζους φοιτητὲς τῆς Γερμανίας νὰ μεταστρέφονται στὸν Χριστιανισμό. Ὑποστηρίζει πὼς ὑπὸ αὐτὴν τὴν ἔννοια ἡ μεταστροφή τους ἀποτελεῖ μία ἀκόμη στρατηγικὴ προσαρμογῆς στὸ περιβάλλον καὶ ἐπίλυσης προβλημάτων.

Στὸ ἐπόμενο ἄρθρο ὁ Marc Breuer («Säkularisierung im Spiegel religiöser Selbstbeschreibung. Der Diskurs zur "Eigengesetzlichkeit" im Katholizismus der 1920er Jahre») ἐξετάζει τὸ φαινόμενο τῆς ἐκκοσμίκευσης καὶ τὶς ἐπιπτώσεις ποὺ εἶχε στοὺς παραδοσιακοὺς θρησκευτικοὺς αὐτοπροσδιορισμοὺς τοῦ ἀτόμου ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰ. καὶ ἐξῆς. Ἐκκινώντας ἀπὸ τὴν θεωρία τοῦ Bourdieu γιὰ τὰ κοινωνικὰ πεδία ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει πὼς ἐκεῖνοι οἱ φορεῖς τῆς θεολογίας ποὺ προσαρμόστηκαν στὶς συνθῆκες τῆς ἐκκοσμίκευσης εὐκολότερα, ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ προχώρησαν καὶ σὲ ἀλλαγὲς τῶν θρησκευτικῶν ἐνοιῶν. Ἡ κοινωνικὴ διαδικασία τῆς «Eigengesetzlichkeit» υἱοθετήθηκε ἀπὸ τοὺς θεολογικοὺς αὐτοὺς κύκλους προκειμένου νὰ περιγράψει τὴν ἐναρμόνιση τῆς διαδικασίας ἐκκοσμίκευσης μὲ τοὺς παραδοσιακοὺς θρησκευτικοὺς αὐτοπροσδιορισμοὺς.

Τὸ θρησκευτικὸ περιεχόμενο τῶν ἠλεκτρονικῶν παιχνιδιῶν ἀποτελεῖ τὸ θέμα τοῦ ἄρθρου ποὺ ἀκολουθεῖ («Spiele mit Glauben. Zur Erfassung und Analyse von religiösen Inhalten in Computerspielen»). Ὁ συγγραφέας του, Oliver Steffen,

συζητᾶ τὴ σημασία τῶν ἠλεκτρονικῶν παιχνιδιῶν ὡς φορέων πληροφοριῶν γιὰ τὶς θρησκείες καὶ τῆς θρησκευτικῆς κοινωνικοποίησης. Προτείνει μίαν νέα μέθοδο ἀνάλυσής τους, ἡ ὁποία στηρίζεται στὴ σημειωτικὴ τοῦ Charles S. Peirce καὶ στὴ θεωρία τοῦ παιχνιδιοῦ τοῦ Aki Järvinen. Ὡς παράδειγμα χρησιμοποιεῖ τὸ παιχνίδι *Civilization V: Gods & Kings*.

Τὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ τεύχους εἶναι τοῦ Jeschua Hipp («Die Kamele Gottes zwischen Passion und Himmelfahrt: Die Ironisierung islamischer Narrative und Paradiesvorstellungen in Kapitel 100 der Häresien des Johannes von Damaskus»). Θέμα του εἶναι ὁ τρόπος πὺν ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνὸς ἀσκεῖ κριτικὴν στὸν ἰσλαμικὸ μῦθο γιὰ τὴν καμήλα τοῦ Θεοῦ στὸ 100ὸ κεφάλαιο τοῦ ἔργου του γιὰ τὶς αἰρέσεις. Αὐτὸ τὸ κείμενο, τὸ ὁποῖο ἐντάσσεται μέσα στὸ γενικότερο πλαίσιο τῆς θρησκευτικῆς πολεμικῆς τοῦ ἀρχαίου κόσμου, παρουσιάζει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον κυρίως γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὁ Δαμασκηνὸς συνδυάζει δύο διαφορετικοὺς ἰσλαμικοὺς μῦθους (γιὰ τὴν καμήλα του Θεοῦ καὶ γιὰ ἕναν ἐπίγειο παράδεισο) καὶ ἀσκεῖ κριτικὴν μὲ τὴ βοήθεια ἐνδοκειμενικῶν καὶ διακειμενικῶν ἀναφορῶν.

Zeitschrift für Theologie und Kirche (τόμος 110, τεῦχος 2/2013)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τεύχους («Das Bild Gottes und die Götterbilder im Alten Testament») ὁ Rüdiger Lux πραγματεύεται τὸ ἐρώτημα ἐὰν ὑπάρχει θεολογικὴ σχέση μεταξύ τῆς δευτερονομιστικῆς ἀπαγόρευσης γιὰ ὁποιαδήποτε ἀπεικόνιση ζωντανῶν ὄντων (Ἔξ 20, 4 ἔξ. Δτν 5, 8 ἔξ.) καὶ τῆς ιδέας ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἢ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στὸν Ἱερατικὸ Κώδικα. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀπάντηση σὲ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα εἶναι ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, ὁ ἄνθρωπος νὰ κυριαρχήσει ἐπάνω σὲ ὅλα τὰ ὄντα. Ἐφόσον ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἡ μοναδικὴ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, δὲ μπορεῖ νὰ κατασκευάζει εἰκόνας τῶν ἄλλων ὄντων. Ὁ συγγραφέας καταλήγει ὅτι ὑπάρχει θεολογικὴ σχέση μεταξύ τῶν δύο βιβλικῶν παραδόσεων.

Ὁ Albrecht Beutel, στὴ συνέχεια (««Wir Lutherischen«. Zur Ausbildung eines konfessionellen Identitätsbewusstseins bei Martin Luther»), συζητᾶ τὴ μαρτυρία ὅτι ὁ Μαρτίνος Λούθηρος συνήθιζε νὰ προσφωνεῖ τοὺς ὁπαδούς του ὡς «ἐμεῖς οἱ Λουθηρανοί». Αὐτὴ ἡ προσφώνηση εἶχε ὡς σκοπὸ περισσότερο νὰ τοὺς διακρίνει ἀπὸ τὴ Ῥωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία καὶ λιγότερο νὰ λειτουργήσει ὡς τρόπος αὐτοπροσδιορισμοῦ. Ὁ συγγραφέας παρουσιάζει τὶς σχετικὲς πηγὲς καὶ συζητᾶ τὶς ἀπαρχὲς τῆς θρησκευτικῆς αὐτοσυνειδησίας τῶν μελῶν τῆς Λουθηραρικῆς Ἐκκλησίας.

Στὴ συνέχεια ὁ Christian Witt παρουσιάζει τὸν Johan Michael Sailer, ἕναν ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους ἐκπαιδευτοὺς τοῦ γερμανικοῦ καθολικισμοῦ κατὰ τὸ β' μ. τοῦ 18ου αἰ. καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου καὶ τὴ σχέση του μὲ τὸν Διαφωτισμὸ, ἀπὸ τὸν ὁποῖο φαίνεται πὺν ἔχει δεχτεῖ ἔντονην ἐπίδραση στὸ ἔργο του ὡς ἱεροκῆρυκα καὶ ῥήτορα («Johan Michael Sailer als Prediger und sein Verhältnis zur Aufklärung»).

Ἡ ἀνανεωτική καὶ ἀπελευθερωτική δύναμη, τὴν ὁποία θὰ ἔχει ἡ κρίση τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία, ἀποτελεῖ τὸ θέμα τοῦ ἄρθρου τοῦ Michael Beintkler, ποὺ ἀκολουθεῖ («Gottes Urteil über unser Leben. Das Jüngste Gericht als Stunde der Wahrheit»). Σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα ἡ κρίση σημαίνει ἀπάληψη τοῦ κακοῦ ἀλλὰ καὶ ἀποκατάσταση τῆς σχέσης τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸν Θεὸ μέσα ἀπὸ τὴν ἀπελευθερωτικὴ κοινωνία μὲ τὸν Χριστὸ κατὰ τὰ ἔσχατα.

Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ τεύχους ὁ Christian Grethlein συζητᾷ τοὺς τρεῖς τρόπους μετάδοσης τοῦ εὐαγγελίου («Kommunikation des Evangeliums in »Europa«. Eine praktisch-theologische Bestandsaufnahme): μέσα ἀπὸ τὴ διδασκαλία, τὴ λειτουργία καὶ τὴν κοινωνικὴ μέριμνα καὶ διακονία. Ὁ συγγραφέας ὑπογραμμίζει τὴ μεγάλη σημασία αὐτοῦ τοῦ τελευταίου τρόπου μετάδοσης τοῦ εὐαγγελίου καὶ τὶς δυνατότητες ποὺ παρέχει γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς πρακτικῆς καὶ ποιμαντικῆς θεολογίας.

*Αἰκατερίνη Τσαλαμπούνη, Λέκτορας Κ.Δ.
Τμῆμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας, Α.Π.Θ.*

Communio Viatorum (τόμος LIV, 2012, τεῦχος 2)

Τὸ *Communio Viatorum* εἶναι ἓνα ἐπιστημονικὸ θεολογικὸ περιοδικὸ ποὺ ἐκδίδεται στὴν Πράγα. Μετὰ τὸ σύντομο εἰσαγωγικὸ σημεῖωμα τῆς Ivana Noble μὲ τίτλο «The Gift and the Task of Understanding», ἀκολουθεῖ τὸ κείμενο τοῦ J. Moltmann μὲ τίτλο «Sun of Righteousness, Arise! Die Freiheit eines Christenmenschen-damals und heute; für Tater und Opfer der Sunde». Στὸ μελέτημα αὐτὸ ὁ γνωστὸς Γερμανὸς θεολόγος ἐξετάζει τὴ σημασία τῆς Μεταρρυθμίσματος τοῦ Λουθήρου. Στὸ πλαίσιο αὐτό, ἡ φύση τῆς χριστιανικῆς ἐλευθερίας προσδιορίζεται μὲ βάση τὴν ἀμφιλεγόμενη συνέργεια τῆς ἐν Χριστῷ ἀπολύτωσης καὶ τῆς ὑποχρέωσης διακονίας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

Ὁ Zd. Sirka στὸ ἄρθρο του μὲ τίτλο «The role of *theoria* in Gregory of Nyssa's *Vita Moysis and In Canticum Canticorum*» ἐξετάζει τὸν τρόπο κατανόησης τῆς «θεωρίας» στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία, ἐπικεντρώνοντας τὸ ἐνδιαφέρον του σὲ μία σχετικὴ συναφειακὴ μελέτη τῶν ἔργων τοῦ Γρηγορίου Νύσσης στὴν προοπτικὴ αὐτῆς τῆς θεωρίας, ἀναδεικνύοντας τοὺς βασικοὺς ὅρους (ἀλληγορία, σκοπός, ἀκολουθία), γύρω ἀπὸ τοὺς ὁποίους περιστρέφεται ἡ σχετικὴ θεώρηση. Στὸ μελέτημα ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Rights of the Indigenous people and the orthodox mission to Alaska» ὁ Tim Noble ἐξετάζει τὴν ρωσικὴ ὀρθόδοξη ἱεραποστολὴ στὴν Ἀλάσκα κατὰ τὸν 19ο αἰῶνα. Ἐφοῦ προσφέρει μία συνοπτικὴ ἱστορικὴ ἐπισκόπηση τῆς σχετικῆς ἱεραποστολικῆς δράσης, ἐπικεντρώνεται κατόπιν σὲ σημαντικὲς στιγμὲς τῆς, ὅπως στὸν ἅγιο Ἐρμῆ καὶ τὸν μετέπειτα πρῶτο ἐπίσκοπο τῆς περιοχῆς ἅγιο Ἰννοκέντιο. Ἐπίσης περιγράφει τὴν προσπάθεια τῶν ἱεραποστόλων νὰ προστατεύσουν τὸν γηγενῆ πληθυσμὸ ἀπὸ τὶς διάφορες ἐπεμβάσεις Ἀμερικανῶν καὶ ἄλλων.

Ἡ Katerina Bauerova στὸ μελέτημά της μὲ τίτλο «Emigration as taking roots and giving wings: Sergei Bulgakov, Nikolai Berdyaev and Mother Maria Skobtsova» ἐξετάζει τὰ πρῶτα βήματα στὴ διαμόρφωση τῆς σκέψης τῶν συγκεκρι-

μένων Ρώσων προσφύγων στη «Διασπορά». Ὁ Νικόλαος Ἀσπρούλνς στὸ ἄρθρο του μὲ τίτλο «Is a dialogue between Orthodox theology and (post)modernity possible? The case of the Russian and the neo-patristic “schools”» ξεκινώντας ἀπὸ ἓνα βασικὸ ἐρώτημα τοῦ Παντελῆ Καλαϊτζίδη γιὰ τὴ σχέση τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς τὴν νεωτερικότητα, προχωρᾷ τὸν σχετικὸ προβληματισμὸ περαιτέρω, ἐπιχειρώντας νὰ ἀναδείξει πτυχές τῆς σκέψης κορυφαίων ἐκφραστῶν τῶν δύο βασικῶν θεολογικῶν ρευμάτων (Νεοπατερικὴ, ρωσικὴ «σχολή») οἱ ὁποῖες δείχνουν ὅτι ὁ διάλογος μεταξὺ Ὁρθοδοξίας καὶ Νεωτερικότητας ἔχει νὰ ἐπιδείξει πολλὰ καὶ σημαντικὰ ἀποτελέσματα. Τὸ τεῦχος ὁλοκληρώνεται μὲ σημαντικὲς βιβλιοκρισίες.

Review of Ecumenical Studies (τόμος 5, τεῦχος 2, Αὐγούστος 2013)

Τὸ τρέχον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ φιλοξενεῖ ὀρισμένες ἀπὸ τὶς εἰσηγήσεις ποὺ παρουσιάστηκαν στὸ 2ο συνέδριο τοῦ NELCEE, τοῦ Δικτύου γιὰ τὴ θρησκευτικὴ ἐκπαίδευση στὴν Νότιο-Ἀνατολικὴ Εὐρώπη, τὸ ὁποῖο ἔλαβε χώρα στὸ Ταλλὶν τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 2012. Στὸ πρῶτο κείμενο μὲ τίτλο «Challenges for Religious Education in Slovenia» ὁ Stanko Gerjolj παρουσιάζει ὀρισμένες ἀπὸ τὶς προκλήσεις γιὰ τὴν θρησκευτικὴ ἐκπαίδευση στὴν Σλοβενία (ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τοὺς «ἐχθρούς», ἡ καταλλαγὴ μὲ τὸ παρελθόν, ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ τῶν νέων στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας κ.ἄ.). Ὁ Νικόλαος Ἀσπρούλνς στὸ ἄρθρο του ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «‘Church and World Dogmatics’: The Ecumenical Need for a Paradigm Shift in Modern Orthodox Theology and Education» μὲ βάση τὸ συγκεκριμένον μεθοδολογικὸ ἐργαλεῖο ἐπιχειρεῖ μίαν πρώτη ἐνδεικτικὴ κριτικὴ ἀξιολόγηση τῶν τρεχόντων πρὸ καὶ μεταπτυχιακῶν προγραμμάτων σπουδῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, ἀναδεικνύοντας τὴν θεολογικὴ κατεῦθυνση καὶ προοπτικὴ τους, σημειώνοντας τὴν ἀνάγκη γιὰ μίαν ἀλλαγὴ παραδείγματος στὴν νεώτερη ὀρθόδοξη θεολογία, μακριὰ ἀπὸ φαινόμενα σχολαστικῆς ἢ ὁμολογιακῆς θεώρησης.

Ὁ Nicolae Mosoiu στὸ μελέτημά του μὲ τίτλο «Considerations regarding the Ecumenical Theological Education in Romania», ἀφοῦ παρουσιάσει μίαν σύντομη ἐπισκόπηση τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας στὴ Ρουμανία, προσφέρει μίαν προοπτικὴ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκπαίδευσης στὴν χώρα αὐτή, δίνοντας σημαντικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν δράση τοῦ οἰκουμενικοῦ κέντρου στὸ Sibiu, μὲ εἰδικὴ ἀναφορὰ στὴ συμβολὴ τοῦ ἀείμνηστου Καθηγητῆ π. Ioan Bria. Στὸ ἄρθρο μὲ τίτλο «Confessional Religious Education or Ecumenical Religious Education», ὁ Cr. Sonea ἐξετάζει τὴν θρησκευτικὴ ἐκπαίδευση, λαμβάνοντας ὡς ὑπόθεση ἐργασίας τὴν περίπτωση τῆς ὁμολογιακῆς ὀρθόδοξης σχολῆς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Cluj-Napoca. Ἡ Shorena Parunashvili μὲ τὸ κείμενό της «Religious Education in Georgia» περιγράφει συνοπτικὰ τὶς φάσεις ἐξέλιξης τῆς θρησκευτικῆς ἐκπαίδευσης στὴν Γεωργία ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴ τῆς «ἱστορίας τῆς χριστιανικῆς θρησκείας» στὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα τὸ 1988 ἕως τὴν ἀναγνώριση μετὰ ἀπὸ εἴκοσι χρόνια τῆς ἀποτυχίας τῆς θρησκευτικῆς ἐκπαίδευσης στὰ δημόσια σχολεῖα.

Ὁ John Bradbury μὲ τὸ ἄρθρο τοῦ «From Orthodox to Evangelical: Ecumenical Theological Education in Cambridge, England» προσφέρει μία ἐπισκόπηση τῆς οἰκουμενικῆς θεολογικῆς ἐκπαίδευσης στὸ πλαίσιο τοῦ Cambridge Theological Federation καὶ ἐξετάζει τὴ σχέση τῶν ἐκκλησιῶν μὲ τὰ ἱστορικά πανεπιστήμια στὴν Ἀγγλία, ὅπου ἡ θεολογία κατανοεῖται περισσότερο ὡς «ἀκαδημαϊκὴ» ἐπιστήμη, παρὰ ὡς «ὁμολογιακὴ». Τὸ τεῦχος ὁλοκληρώνεται μὲ τὶς ἐνδιαφέρουσες στήλες γιὰ διεθνῆ συνέδρια καὶ βιβλιοπαρουσιάσεις.

Σύναξη (τεῦχος 126, Ἀπρίλιος-Ἰούνιος 2013)

Τὸ τρέχον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ φιλοξενεῖ ἄρθρα ποικίλης ὕλης. Στὸ πρῶτο μελέτημα μὲ τίτλο «Ἡ γυναῖκα στὴ δημόσια λατρεία τοῦ Θεοῦ» ὁ Θεόδωρος Γιάγκου μὲ ἀφορμὴ τὴν περιγραφή ἑνὸς περιστατικοῦ ἀπὸ τὸν Βίο τοῦ ἁγίου Κυριακοῦ τοῦ Ἀναχωρητῆ, ἐξετάζει τὴ θέση τῆς γυναῖκας στὴ δημόσια λατρεία (μὲ εἰδικὴ ἀναφορὰ στὴν φαλμωδία κ.λπ.) τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Διονύσιος Σκλήρης στὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Τὸ αἶτημα τῆς ἱστορικότητας καὶ ἡ διαλεκτικὴ λόγου, τρόπου καὶ τέλους στὴν σκέψη τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητῆ» ἐπιχειρεῖ μέσα ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς σκέψης τοῦ μεγάλου θεολόγου τῆς Ἐκκλησίας νὰ στοχαστεῖ πάνω στὸ ζήτημα γιὰ τὸ ἐὰν μία ὄντολογία μπορεῖ νὰ προκύψει μέσα ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς ἱστορικῆς διαδρομῆς ἢ ἡ ἱστορία ἀποτελεῖ ἀπλὰ τὴ σκηνὴ ὅπου ἐκδιπλώνεται μία προειλημμένη ὄντολογικὴ στάση.

Ὁ Γεώργιος Πλουμίδης στὸ ἄρθρο τοῦ «Τὸ παρελθὸν ἔχει ἀνάγκη τὸ παρὸν;» ἐπιχειρεῖ νὰ διερευνήσει τὴ σημασία τῆς γνώσης τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος καὶ νὰ στοχαστεῖ πάνω στὸν τρόπο διαχείρισής της. Στὸ ἐπόμενο κείμενο μὲ τίτλο «Τὸ ριζικὸ κακό: ἓνα μάθημα ποὺ λείπει ἀπὸ τὴ σχολικὴ ὕλη», ὁ Μιχάλης Πάγκαλος ἐξετάζει τὸ ἑβραϊκὸ Ὁλοκαύτωμα ὡς μία μορφή τοῦ ριζικοῦ κακοῦ, συζητώντας τὰ ἐρωτήματα ποὺ ἐγείρει στὶς φιλοσοφίες τῆς βούλησης τῶν ἡμερῶν μας καὶ ἀναδεικνύοντας τὰ θεμελιώδη χαρακτηριστικά του (ἱστορικότητα, κοινοτοπία κ.ἄ.), ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπουσία του ἀπὸ τὸ σχολικὸ πρόγραμμα. Ὁ Βασίλης Ἀντωνόπουλος στὸ ἄρθρο του μὲ τίτλο «Τὸ Ὁλοκαύτωμα στὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν» ἐπιχειρεῖ νὰ ἀναδείξει τὰ κρίσιμα (ἠθικὰ καὶ ὄχι μόνο) ἐρωτήματα ποὺ τὸ Ὁλοκαύτωμα θὰ μπορούσε νὰ ἐγείρει στὸ πλαίσιο τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν.

Ἡ Ἄννα - Μαρία Παπαδάκη στὸ ἄρθρο της «Ὁ πάντα τελεσφορήσας τῷ λόγῳ σου, Κύριε. Ἡ τροφή, ἡ σύγχρονη οἰκολογία καὶ ἡ πρόταση τῆς Ἐκκλησίας» συζητᾷ τὴ στάση τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου ἀπέναντι στὴν κτίση γενικότερα καὶ τὴν τροφὴ εἰδικότερα ὡς στάση ἀπέναντι στὸν ἕρωτα καὶ στὸ θάνατο. Ὁ Δημήτριος Μπαλιᾶς στὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τὸν τίτλο «Θεός, κόσμος, ἄνθρωπος στὸν Ἔφηβο τοῦ Φ. Ντοστογιέφσκι» ἐξετάζει τὸν ἀνθρωπολογικὸ προβληματισμὸ τοῦ μεγάλου Ρώσου μυθιστοριογράφου στὸ ἔργο του Ἔφηβος καὶ εἰδικότερα τὸ ζήτημα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τὴ σχέση τῆς Ρωσίας μὲ τὴν Εὐρώπη. Ὁ Φίλιππος Τακόπουλος στὴ μελέτη μὲ τίτλο «Ἡ

συμμετοχή τῶν λαϊκῶν. Τὰ κανονικά κριτήρια συμμετοχῆς τῶν λαϊκῶν στή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς κανόνες τῶν Συνόδων τῆς Β. Ἀφρικῆς» ἀναφέρεται σὲ ἐπιμέρους κανόνες καὶ παραδόσεις γιὰ τὴ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν στή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἐμφανίστηκαν στὴν Ἐκκλησία τῆς Β. Ἀφρικῆς (π.χ. γερουσία λαϊκῶν κ.ἄ.).

Ὁ Θανάσης Παπαθανασίου στὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Ἡ χριστιανικὴ μαρτυρία καὶ ἡ σπουδὴ τῆς παγκοσμίως στὸν περίεργο 21ο αἰῶνα» προσφέρει μία χαρτογράφηση τῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας καὶ παρουσίας στὸν 21ο αἰῶνα, ἕναν αἰῶνα ὅπου διαγράφεται μία ιδιαίτερα σημαντικὴ ἀλλαγὴ στὴ χριστιανικὴ παρουσία ἀνά τὴν ὑφήλιο. Ἀκολουθοῦν τὰ κείμενα τοῦ Κωνσταντίνου Χαραλαμπίδη «Ἡ φορητὴ εἰκόνα τῆς Κοίμησης τῆς Θεοτόκου στὴν πινακοθήκη Τρεjakον Μόσχας», ὅπου ὁ συγγραφέας προσφέρει ἕνα σχόλιο μὲ ἀφορμὴ τὴν θεομητορικὴ ἐορτὴ τοῦ Δεκαπενταύγουστου, τὸ κείμενο τῶν Ἀντώνη Μαζνέϊκου καὶ Ἑλπίδας Κοντοπόδη «Θρησκευτικὰ καὶ Περιβαλλοντικὴ Ἐκπαίδευση», ὅπου διερευνᾶται μέσα ἀπὸ ἕνα εἰδικὸ ἐρωτηματολόγιο σὲ μαθητὲς τῆς Γ' Γυμνασίου, τί γνωρίζουν γιὰ τὴ συμβολὴ τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν στὴν Περιβαλλοντικὴ Ἐκπαίδευση καὶ τὸ σχόλιο τοῦ π. Διονυσίου Σπεντζάρη «Μία ἱστορία γιὰ ἕνα καρπούζι, ἢ: πὲς το ... κι ἔγινε». Τὸ τεῦχος ὁλοκληρώνεται μὲ τὶς μόνιμες στήλες «διάλογος μὲ τοὺς ἀναγνώστες», «τὸ βιβλίο» κ.ἄ.

Νικόλαος Ἀσπρούλης